

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ & ΣΠΟΥΔΩΝ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

Πτυχιακή διατριβή
“ΡΟΜΑΝΤΙΚΗ ΑΓΑΠΗ ΚΑΙ ΦΛΕΡΤ
ΣΤΟ FACEBOOK”

Άντρια Παύλου

Λεμεσός 2011

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ & ΣΠΟΥΔΩΝ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

Πτυχιακή διατριβή
“ΡΟΜΑΝΤΙΚΗ ΑΓΑΠΗ ΚΑΙ ΦΛΕΡΤ
ΣΤΟ FACEBOOK”

Άντρια Παύλου
Επιβλέπουσα καθηγήτρια
Δρ. κα Αγγελική Γαζή

Λεμεσός 2011

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © Άντρια Παύλου, 2011

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Η έγκριση της πτυχιακής εργασίας από το Τμήμα Επικοινωνίας και Σπουδών Διαδικτύου του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Τμήματος.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την επιβλέπουσα καθηγήτρια μου κα. Αγγελική Γαζή, για την ευκαιρία που μου έδωσε να εργαστώ πάνω στο αντικείμενο της παρούσας εργασίας καθώς και για την καθοδήγηση και την πολύτιμη βοήθεια της. Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους όσους με βοήθησαν για την διεκπεραίωση της εργασίας μου.

Ευχαριστώ,

Άντρια Παύλου

Περίληψη

Η παρούσα πτυχιακή εργασία με τίτλο Ρομαντική Αγάπη και Φλερτ στο Facebook εκπονήθηκε από την Αντρια Παύλου, φοιτήτρια του η' εξαμήνου του Τμήματος ΕΣΔ του ΤΕΠΑΚ υπό την επίβλεψη της Επισκέπτριας Καθηγήτριας Αγγελικής Γαζή και ολοκληρώθηκε τον Μάιο του 2011.

Αναμφισβήτητα, τόσο το φλερτ όσο και η ρομαντική αγάπη είναι κομμάτια της ζωής του κάθε ανθρώπου. Όλοι μας σε κάποια στιγμή αναζητούμε τον σύντροφο μας και περνάμε από τα στάδια της γνωριμίας του φλερτ και μετέπειτα φτάνουμε στη σχέση. Τα φαινόμενα αυτά είναι αισθητά και κατανοητά στην διαπροσωπική επικοινωνία και αρκετοί είναι αυτοί που τα έχουν μελετήσει και έχουν προσπαθήσει να τα ερμηνεύσουν. Τι γίνεται όμως σήμερα που το διαδίκτυο μας έχει κατακλύσει όλους και πλέον όλα αυτά που συμβαίνουν στην πραγματική ζωή μεταφέρονται με γρήγορους σχετικά ρυθμούς και στο διαδίκτυο;

Έχει αναπτύξει το φλερτ και η ρομαντική αγάπη έφορο έδαφος στο διαδικτυακό κόσμο και συγκεκριμένα στο facebook; Στην παρούσα μελέτη παρουσιάζονται τα φαινόμενα αυτά (φλερτ και ρομαντική αγάπη), καθώς και ο τρόπος που αυτά διαμεσολαβούνται από το διαδίκτυο. Διερευνάται ο τρόπος χρήσης του διαδικτύου από τα άτομα καθώς και τα χαρακτηριστικά των ερωτικών σχέσεων στο διαδίκτυο. Ένα από τα βασικά ερωτήματα που καλείται να απαντήσει η συγκεκριμένη έρευνα είναι σε τι συνίσταται εν τέλει η διαφορά των ερωτικών σχέσεων που αναπτύσσονται στο διαδίκτυο από αυτές τις διαπροσωπικής επαφής.

Η μεθοδολογία που έχει χρησιμοποιηθεί για την διαπεραίωση της έρευνας είναι η ποιοτική μέθοδος χρησιμοποιώντας την συμμετοχική παρατήρηση και τις διαδικτυακές συνεντεύξεις μέσω συνομιλιών(chat).

Εν κατακλείδι, η έρευνα αυτή έχει επικεντρωθεί στη ρομαντική αγάπη και το φλερτ στο κοινωνικό δίκτυο facebook απαντώντας τα ερευνητικά ερωτήματα που παρουσιάζονται πιο πάνω.

Περιεχόμενα

Περίληψη	iv
Πίνακας Περιεχομένων	v
Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή	1
Κεφάλαιο 2: Βιβλιογραφική Ανασκόπηση	3
Η ρομαντική αγάπη και το φλερτ στη διαπροσωπική επαφή.....	3
Φλερτ και Ρομαντική Αγάπη στα Χρόνια του Διαδικτύου	5
Facebook	10
Κεφάλαιο 3: Περιγραφή Προβλήματος – Αναγκαιότητα Μελέτης	12
Κεφάλαιο 4: Μεθοδολογία	13
Κεφάλαιο 5: Αποτελέσματα	18
Κεφάλαιο 6: Συμπεράσματα και Μελλοντική Έρευνα	26
Συμπεράσματα	26
Μελλοντική έρευνα.....	28
Βιβλιογραφία	29

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το διαδίκτυο έχει διεισδύσει πλέον στην καθημερινή ζωή των περισσότερων ανθρώπων και έχει αρχίσει να επηρεάζει σταδιακά κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα, με αποτέλεσμα να διαμορφώνει νέα κοινωνικά πρότυπα και συμπεριφορές. Το διαδίκτυο κατάφερε να υποκαταστήσει σε μεγάλο βαθμό τους παραδοσιακούς τρόπους επικοινωνίας. Βασικά χαρακτηριστικά της διαδικτυακής επικοινωνίας είναι όπως αναφέρονται στην έρευνα των Α.Γαζή και Δ.Πάνου (υπό έκδοση), η δυνατότητα ανωνυμίας, η απόσταση, οι χαλαροί κανόνες κλπ. Αυτά την μετατρέπουν σε προνομιακό χώρο για την ανάπτυξη διαπροσωπικών σχέσεων.

Δεν είναι λίγες οι έρευνες οι οποίες επιβεβαιώνουν ότι το διαδίκτυο είναι ένα μέσο που διευκολύνει τη δημιουργία και την ανάπτυξη διαπροσωπικών σχέσεων. Όπως άλλωστε αναφέρει η Suzan B. Barners (2001), εξαιτίας του ότι η επικοινωνία μέσω internet είναι σαν μια συναλλαγή, η ροή πληροφοριών προσομοιάζει με την εκ του σύνεγγυς επικοινωνία αν και οι περιστάσεις είναι διαφορετικές. Ως αποτέλεσμα, οι άνθρωποι έχουν την δυνατότητα να αναπτύξουν σχέσεις χωρίς καν να βρεθούν πρόσωπο με πρόσωπο. Έτσι μπορούν να επικοινωνήσουν μεταξύ τους από απόσταση σε ηλεκτρονικό αντί σε γεωγραφικό χώρο. Η πρόσβαση στο διαδίκτυο με στόχο την κοινωνική αλληλεπίδραση μπορεί να θεωρηθεί μια από τις κυριότερες δραστηριότητες που κάνουν οι χρήστες του μέσου αυτού.

Ημέρα και νύχτα, εκατομμύρια άνθρωποι από όλα τα μέρη του κόσμου συναντώνται στο διαδίκτυο, αναζητούν και ανταλλάσσουν πληροφορίες, επιχειρηματολογούν, συζητούν, συμφωνούν ή διαφωνούν, εκμεταλλεύονται ή βοηθούν ο ένας τον άλλο. Μέσα από αυτές τις επαφές αναδύονται όλων των ειδών οι σχέσεις από ψυχρά επαγγελματικές μέχρι οικογενειακές, φιλικές και ερωτικές. Σίγουρα, οι on-line σχέσεις διαφέρουν από τις «φυσικές» ή αλλιώς τις σχέσεις της πραγματικής ζωής, στις οποίες η πρώτη επαφή αλλά και πολλές από τις επόμενες (επαφές) γίνονται συνήθως πρόσωπο με πρόσωπο. (Doring,2002).

Σήμερα λοιπόν, χάρη στην ευκολία πρόσβασης, το χαμηλό κόστος και την ανωνυμία, πολλά άτομα, νέοι και πιο ηλικιωμένοι, άνδρες και γυναίκες αναζητούν συντρόφους μέσω του διαδικτύου και διερευνούν τη σεξουαλικότητα τους με νέους τρόπους. (Cooper, 1998). Το γεγονός ότι οι άνθρωποι ερωτεύονται στο διαδίκτυο και ότι

αισθάνονται πραγματικά έντονα συναισθήματα κατά τη διάρκεια του έρωτα τους δεν αμφισβητείται πλέον από κανένα.

Όλες οι συναισθηματικές καταστάσεις της πραγματικής ζωής όπως απλές εκφράσεις συμπάθειας, ερωτικοί δεσμοί, γάμοι, παράνομοι δεσμοί, απιστίες, διαζύγια, παράνομες σχέσεις μεταφέρονται στο διαδίκτυο.

Με την πάροδο του χρόνου, οι «συναντήσεις» στο διαδίκτυο γίνονται όλο και πιο αποδεκτές και μετατοπίζονται από το χώρο του «μυθικού» και «εξωτικού» στην καθημερινή ζωή, γεγονός που αποδεικνύει την κοινωνική τους αποδοχή (Parks & Floyd, 1996).

Στην παρούσα μελέτη γίνεται εκτενής αναφορά στην βιβλιογραφική επισκόπηση όπου ορίζουμε την ρομαντική αγάπη και παρουσιάζονται ερευνητικές προσεγγίσεις της ρομαντικής αγάπης και του φλερτ, στην διαπροσωπική επαφή, στο διαδίκτυο και ειδικότερα στο facebook και σε μια διαδικτυακή κοινότητα φλερτ (www.ilikeu.gr).

Ακολούθως γίνεται αναφορά στα κεντρικά ερευνητικά ερωτήματα τα οποία προέκυψαν μέσα από την εκτενή βιβλιογραφική μελέτη του θέματος. Το κεντρικό ερώτημα το οποίο έχει μελετηθεί στην παρούσα έρευνα αφορά το πώς η ρομαντική αγάπη διαμεσολαβεί από το διαδίκτυο. Τα αντίστοιχα ερευνητικά ερωτήματα αφορούν τον τρόπο χρήσης του διαδικτύου στην περίπτωση του φλερτ και της ρομαντικής αγάπης, αφορούν τα χαρακτηριστικά των ερωτικών σχέσεων στο διαδίκτυο και τις διαφοροποιήσεις των ερωτικών σχέσεων που αναπτύσσονται στο διαδίκτυο από εκείνες της διαπροσωπικής επαφής.

Στη συνέχεια γίνεται περιγραφή του προβλήματος και της αναγκαιότητας του. Σε ότι αφορά την μεθοδολογία που έχει χρησιμοποιηθεί για την διεκπεραίωση της εργασίας, έχει γίνει χρήση ποιοτικών εργαλείων έρευνας και πιο συγκεκριμένα η συμμετοχική παρατήρηση και οι συνεντεύξεις. Το δείγμα μου αποτέλεσαν οι χρήστες του κοινωνικού δικτύου facebook. Τέλος, γίνεται παρουσίαση και σχολιασμός των συμπερασμάτων της παρούσας έρευνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

Η ρομαντική αγάπη και το φλερτ στη διαπροσωπική επαφή

Προτού μελετήσουμε τις έννοιες της ρομαντικής αγάπης και του φλερτ στο διαδίκτυο κρίνεται αναγκαίο να ορίσουμε τις εν λόγω έννοιες στο πλαίσιο της διαπροσωπικής επαφής.

Σύμφωνα με τον Johnson (1987), ρομαντική αγάπη δεν είναι απλά μια μορφή αγάπης, αλλά ένα ολοκληρωμένο ψυχολογικό σχήμα, ένας συνδυασμός από πιστεύω, ιδέες, συμπεριφορές και προσδοκίες. Οι συχνά αυτές αντιφατικές ιδέες συνυπάρχουν στο ασυνείδητο μυαλό μας και καθοδηγούν τις αντιδράσεις και τις συμπεριφορές μας. Ο Johnson(1987), θεωρεί ότι η ρομαντική αγάπη αφορά στην ουσία, την αγάπη για τον εαυτό μας και όχι την αγάπη για το άλλο άτομο. Η πραγματική αγάπη αρχίζει μόνο όταν αρχίζεις να γνωρίζεις πραγματικά τον άλλο ως άτομο. Σύμφωνα με τον Antony Giddens (1992: 40), ένα μέρος της ρομαντικής αγάπης είναι η άμεση έλξη «love at first sight». Το πρώτο βλέμμα μπορεί να θεωρηθεί ως μια επικοινωνιακή χειρονομία όπου διαισθητικά «αρπάζουμε» τα στοιχεία του άλλου τα οποία πιστεύουμε πως μπορούν να βοηθήσουν στην ολοκλήρωση της προσωπικότητας μας.

Η ρομαντική αγάπη σύμφωνα με το ψυχαναλυτή Carl Jung (1966), δεν χαρακτηρίζεται σαν η κατάσταση κατά την οποία ο ένας σύντροφος αγαπά τον άλλον, αλλά ως η κατάσταση κατά την οποία κανείς είναι ερωτευμένος (being in love). Πρόκειται δηλαδή για ένα ιδιαίτερο ψυχικό φαινόμενο, μια ιδιαίτερη ψυχική κατάσταση κατά την διάρκεια της οποίας ο ερωτευμένος ανακαλύπτει το νόημα της ζωής μέσω της ύπαρξης ενός άλλου ατόμου (Johnson 1987). Ο Carl Jung(1966), θεωρούσε ότι ο ψυχικός κόσμος αποτελείται από αρσενικά και θηλυκά χαρακτηριστικά: για την ολοκλήρωση του, το κάθε φύλο θα πρέπει να αναπτύξει τα χαρακτηριστικά του αντίθετου φύλου.

Το φαινόμενο της ρομαντικής αγάπης παρατηρείται σε πολλές κουλτούρες αλλά μόνο στον δυτικό πολιτισμό η ρομαντική αγάπη έχει γίνει ένα μαζικό φαινόμενο. Σύμφωνα με τον Johnson(1987), η ρομαντική αγάπη αντικαθιστά την θρησκεία σαν ένα μέσο της εφεύρεσης και της ικανοποίησης των αναγκών της ψυχής. Στον δυτικό πολιτισμό η ρομαντική αγάπη άνθισε το Μεσαίωνα και έχει εξελιχθεί κατά την διάρκεια των

αιώνων και είναι τώρα η βάση για την δημιουργία των περισσότερων δυτικών γάμων και σεξουαλικών σχέσεων. Στον δυτικό πολιτισμό ο άνθρωπος έχει έντονη επιθυμία για ρομαντική αγάπη, αφού τη θεωρεί απαραίτητη προϋπόθεση για μια επιτυχημένη συνύπαρξη των δυο φύλων. Στην ρομαντική αγάπη υπάρχει λατρεία του άντρα ή της γυναίκας στον/στην οποίον/οποία δίνονται χαρακτηριστικά τελειότητας.

Παράδειγμα αυτού είναι η πρώτη λογοτεχνική αναφορά της ρομαντικής αγάπης του κελτικού μεσαιωνικού μύθου του Τριστάνο και της Ιζόλδης (Johnson,1987), ή αλλιώς «courtly love» όπου ο γενναίος ιππότης φλερτάρει την «ωραία» δεσποινίδα η οποία περιγράφεται ως το σύμβολο της ομορφιάς και της τελειότητας, που οδηγεί τον ιππότη στον ηρωισμό. Δυστυχώς όμως, ως κοινωνία φαίνεται ότι αδυνατούμε να διαχειριστούμε την τρομερή δύναμη της ρομαντικής αγάπης, όπως τονίζει ο Johnson (1987), με αποτέλεσμα αυτή να μετατρέπεται τις περισσότερες φορές σε τραγωδία αντί του μετασχηματισμού της σε ανθρώπινη σχέση με διάρκεια.

Το φλερτ είναι η προσπάθεια πρόκλησης του ερωτικού ενδιαφέροντος με κομψό και λεπτό τρόπο. Ακόμη μπορεί να είναι η έμμεση επιδίωξη σύναψης ερωτικής σχέσης. Σύμφωνα με τον David Dryden Henningsen (2004), David Dryden Henningsen et al. (2008), υπάρχουν έξι κίνητρα για φλερτ τα οποία είναι τα ακόλουθα: η σεξουαλική συνεύρεση, η συνέχιση της υπάρχουσας σχέσης, η διασκέδαση, η ανάπτυξη αυτοπεποίθησης, η εξερεύνηση πιθανότητας για σχέση και τέλος το προσωπικό όφελος που αυτό μπορεί να είναι επαγγελματικό, οικονομικό κλπ.

Ο David Dryden Henningsen (2004),εξετάζει την παρερμηνευση που υπάρχει όταν οι άνθρωποι φλερτάρουν. Αναφέρει στην έρευνα του ότι οι άντρες φλερτάρουν έχοντας ως βασικό κριτήριο το σεξ ενώ οι γυναίκες με κριτήριο τη δημιουργία σχέσης ή για διασκέδαση. Ο Scheflen (1965), χρησιμοποίησε τον ορισμό «quasi-courtship» όπου αναφέρεται στις σχέσεις στις οποίες ένα από τα δύο μέλη δεν έχει κίνητρο τη σεξουαλική συνεύρεση, ενώ με το «courtship initiation» μιλά για συμπεριφορές στις οποίες το κίνητρο είναι το σεξ. Μεταξύ των εννοιών αυτών υπάρχει μια παρερμηνευση αφού οι άντρες ερμηνεύουν το «quasi-courtship» σαν «courtship initiation» ενώ οι γυναίκες το βλέπουν αντίθετα.

Παραπάνω, έχουν παρουσιαστεί οι έννοιες της ρομαντικής αγάπης και του φλερτ κατά την διαπροσωπική επαφή, όπως αυτές ερμηνεύονται από ορισμένους ερευνητές. Επίσης, δίνεται έμφαση στο χώρο στον οποίο άνθισαν τα φαινόμενα αυτά καθώς και

στην εξέλιξη τους με την πάροδο του χρόνου. Στη σημερινή εποχή, ο ρομαντισμός και το φλερτ παίρνουν μια άλλη μορφή, βρίσκοντας έφορο έδαφος μέσα στο διαδίκτυο και πιο συγκεκριμένα σε χώρους κοινωνικής δικτύωσης. Ποια διάσταση έχει λοιπόν ο ρομαντισμός και το φλερτ μέσα στο facebook;

Φλερτ και Ρομαντική Αγάπη στα Χρόνια του Διαδικτύου

Για πολλούς ανθρώπους, οι συναντήσεις σε φυσικό χώρο έχουν αντικατασταθεί από ηλεκτρονικές συναντήσεις. Ο νέος αυτός ψηφιακός κόσμος έχει δημιουργήσει μία νέα κοινωνία η οποία είναι χτισμένη αποκλειστικά από λέξεις όπου ο κόσμος περιγράφεται, κατανοεί, και κρίνει μόνο μέσα από αυτές. Όπως το βιβλίο το οποίο μπορεί να χαρακτηριστεί ως το θέατρο του μυαλού έτσι και το διαδίκτυο είναι μια κοινωνία, ένας νέος κόσμος του μυαλού (Fox 1995). Μέσα σε αυτό το κόσμο υπάρχουν κάποια συστήματα όπως software-programs, e-mail, social network, που μας βοηθούν να επικοινωνήσουμε εύκολα και γρήγορα με άλλα άτομα τα οποία μπορεί να βρίσκονται είτε μακριά είτε κοντά σ'εμάς. Τα συστήματα αυτά μας δίνουν την δυνατότητα να επικοινωνούμε με γνωστούς ή ακόμη και άγνωστους ανθρώπους με στόχο την ανάπτυξη φιλίας ή ακόμη και μιας ερωτικής σχέσης.

Η δυνατότητα που μας προσφέρει το διαδίκτυο σχετικά με την επικοινωνία μας με άγνωστα άτομα είναι ένα πολύ πρόσφατο αλλά ταυτόχρονα και πολυσυζητημένο θέμα, στο οποίο οι έρευνες είναι περιορισμένες. Εξίσου φτωχή είναι η βιβλιογραφία και οι έρευνες, οι οποίες μελετούν την ρομαντική αγάπη και το φλερτ στο διαδίκτυο.

Όπως επισημαίνουν οι Monica T. Whitty (2004) και Susan B. Barnes (2001), το διαδικτυακό φλερτ ή αλλιώς «cyber-flirting», είναι διαφορετικό από το φλερτ το οποίο διεξάγεται κατά την διαπροσωπική επαφή.

Η Monica Whitty (2004), μελέτησε τη συμπεριφορά ανδρών και γυναικών όταν φλερτάρουν μέσω του διαδικτύου και όταν φλερτάρουν στην διαπροσωπική επαφή. Σύμφωνα με τα ευρήματα της, τα άτομα που φλερτάρουν στην πραγματική ζωή δίνουν έμφαση στην εξωτερική εμφάνιση σε αντίθεση με αυτούς που φλερτάρουν στο διαδίκτυο. Τα άτομα που φλερτάρουν στο διαδίκτυο δίνουν έμφαση στην κοινωνική και οικονομική κατάσταση του άλλου ατόμου. Παρόλα αυτά, σημαντικό ρόλο διαδραματίζει το σώμα και στις δυο περιπτώσεις. Επιπλέον, οι άντρες τείνουν να ξεκινούν μια πρώτη επαφή στο διαδίκτυο πιο εύκολα από ότι οι γυναίκες, καθώς η

ανωνυμία που τους παρέχει το διαδίκτυο δεν τους αποτρέπει τόσο, όσο στην πραγματική ζωή.

Η Susan.B.Barnes (2001), ξεκαθαρίζει ότι τα ραντεβού μέσω διαδικτύου, είναι εντελώς διαφορετικά από τα παραδοσιακά ραντεβού. Στην διαδικασία δημιουργίας μιας παραδοσιακής σχέσης τα άτομα αλληλεπιδρούν μέσω διαπροσωπικής επαφής, διηγούνται τις ιστορίες τους με έκφραση επιτονισμών και χειρονομίες. Από την άλλη πλευρά, μέσω του διαδικτύου δεν είναι διαθέσιμες και οι πέντε αισθήσεις για την παροχή ενός μηνύματος. Παρόλα αυτά υποστηρίζει ότι το διαδικτυακό ραντεβού μπορεί να θεωρηθεί μια πρόβα, η οποία προετοιμάζει τα άτομα για το πραγματικό ραντεβού.

Λόγω της φύσης του διαδικτύου υπάρχουν κάποια σημαντικά στοιχεία τα οποία χαρακτηρίζουν την επικοινωνία μέσω αυτού. Για αυτό λοιπόν το λόγο έχουμε και αρκετές διαφορές ανάμεσα στην διαπροσωπική και διαδικτυακή επικοινωνία μας με άλλα άτομα.

Μια ιδιαίτερη διαφορά είναι το body language ή αλλιώς γλώσσα του σώματος η οποία δεν υπάρχει κατά την διαδικτυακή επικοινωνία μας. Η γλώσσα του σώματος παρατηρείται μόνο στην περίπτωση της διαπροσωπικής επαφής, όπου μέσα από την έκφραση, το τόνο της φωνής, τις χειρονομίες ακόμη και το ντύσιμο μπορείς να πάρεις αρκετά μηνύματα από το άλλο πρόσωπο χωρίς να γίνει καμία περαιτέρω συζήτηση. Κατά την «offline» επικοινωνία μας λειτουργούν και οι πέντε μας αισθήσεις οι οποίες μας βοηθούν εξίσου στο να παίρνουμε τα διάφορα μηνύματα. Δεν είναι λίγες οι φορές όπου το σώμα μας κατά την διαπροσωπική επαφή, μπορεί να δείξει στον άλλο, από την πρώτη κιόλας συνάντηση μας, αν μας ελκύει ή όχι. Ακόμη, λόγω της φύσης της διαπροσωπικής επαφής, όταν συναντηθείς με ένα άτομο, είναι πολύ πιο εύκολο να επηρεαστεί η γνώμη σου για αυτόν, από τις αντιδράσεις, τα λόγια, τα σχόλια που θα πουν οι φίλοι σου για αυτό το άτομο. Αυτό δεν παρατηρείται στο διαδίκτυο αφού βρίσκεσαι σε μια «διαμεσολαβημένη» από τον υπολογιστή κοινωνία, στην οποία το μόνο που έχεις είναι ένας υπολογιστής.

Τι γίνεται όσον αφορά το θέμα του φλερτ και της ρομαντικής αγάπης στην περίπτωση της μη διαπροσωπικής επικοινωνίας; Αφού δεν υπάρχει η δυνατότητα της «γλώσσας του σώματος» οι διαδικτυακοί χρήστες χρησιμοποιούν συνήθως τον λεκτικό καθώς επίσης και τον αναπαραστατικό διαδικτυακό κώδικα. Από την στιγμή που δεν

μπορείς να δεις τον άλλο, θα περιγράψεις το σώμα σου μέσα από τις λέξεις αφού το σώμα παίζει εξίσου σημαντικό παράγοντα όπως και κατά την διαπροσωπική μας επαφή. Οι διαδικτυακοί χρήστες χρησιμοποιούν τα λεγόμενα emotions, screen names κλπ τα οποία αντιπροσωπεύουν αν όχι σε όλες, στις περισσότερες περιπτώσεις, τις σκέψεις και τα συναισθήματα τους για τους άλλους. Ξεκινώντας μια συζήτηση κατά την διαμεσολαβημένη από τον υπολογιστή επικοινωνία, μιλάς με την ψυχή και το μυαλό και όχι με το σώμα και λέξεις. Αυτό δεν συμβαίνει με τη διαπροσωπική επαφή, κατά την οποία χρησιμοποιούνται περισσότερες αλλά ταυτόχρονα και αχρειαστες λέξεις, αφού ο άλλος είναι παρών και μπορεί να αντιληφθεί άμεσα τις αντιδράσεις και τον συναισθηματικό μας κόσμο μέσα από τη γλώσσα του σώματος.

Στο διαδικτυακό κόσμο, οι σκέψεις γράφονται χωρίς την φοβία πως η γλώσσα του σώματος μπορεί να θεωρηθεί ως εμπόδιο στέλνοντας λάθος μηνύματα. Το διαδίκτυο λοιπόν, μπορεί να θεωρηθεί σαν μια συνάντηση μυαλών αντί σωμάτων. Οι λέξεις έχουν την δύναμη να ενώσουν τις ψυχές.

Στο άρθρο των B.Cornell & D.C.Lundgren (2001), αναφέρεται ότι σύμφωνα με τους Rice(1993) και Weinberg(1996), η επικοινωνία σε πραγματικό χρόνο χαρακτηρίζεται από μεγαλύτερη κοινωνική παρουσία ανάμεσα στους συμμετέχοντες ,όπως μη λεκτική επικοινωνία ,ενώ στον διαδικτυακό χώρο αφαιρείται κάθε είδους επικοινωνία εκτός από την γραπτή μορφή. Αυτό ισχυροποιείται από την Susan.B.Barnes (2001), η οποία αναφέρεται σε μια κοινωνία η οποία οικοδομείται αποκλειστικά και μόνο σε λεκτικό επίπεδο, όπου οι άνθρωποι περιγράφονται κατανοούνται και κρίνονται αποκλειστικά και μόνο από τις λέξεις που χρησιμοποιούν.

Εδώ όμως υπάρχει ένα μεγάλο ερώτημα: Όλα αυτά που εκφράζει ο άλλος μέσα από αυτήν την «ιδιάζουσα» διαδικτυακή επικοινωνία (emotions, screen names) αφορούν αυτό που πραγματικά είναι ή αυτό που θέλει να είναι;

Εδώ μπορούμε να αναφερθούμε και στην ίδια τη φύση του διαδικτύου, η οποία σε αντίθεση με τη διαπροσωπική επαφή χαρακτηρίζεται από την ανωνυμία. Από την στιγμή που ο κάθε ένας μας βρίσκεται πίσω από μια οθόνη έχει τη δυνατότητα να εμφανίζεται με τον τρόπο που εκείνος επιθυμεί. Μπορεί δηλαδή να έχει πολλαπλές ταυτότητες, χαρακτήρες, σώματα κλπ σε αντίθεση με την άμεση επαφή όπου αυτό δεν συμβαίνει. Αφού το περιβάλλον είναι ανώνυμο, οι σχέσεις μέσω διαδικτύου μπορούν να ξεκινήσουν αλλά ταυτόχρονα και να προχωρήσουν πολύ πιο εύκολα και

γρήγορα. Εξίσου εύκολο είναι να σταματήσεις την επικοινωνία αυτή, αν σταματήσει να αποτελεί ενδιαφέρουσα ενασχόληση για σένα, με το πάτημα ενός κουμπιού. Στην περίπτωση που θα έχουμε μια επιτυχημένη σχέση, η οποία μπορεί να οδηγήσει σε μια ρομαντική αγάπη, τα επόμενα στάδια είναι η συνομιλία μέσω τηλεφώνων και ακολούθως μια πραγματική συνάντηση(face to face).

Οι B.Cornell & D.C.Lundgren (2001), έκαναν σύγκριση των ερωτικών σχέσεων που ξεκίνησαν στο διαδίκτυο και αυτών που ξεκίνησαν στην πραγματική ζωή. Στόχος τους ήταν να βρουν τις διαφορές συναισθηματικής εμπλοκής και τις τάσεις των ατόμων να παρουσιάζουν παραποιημένη την εικόνα του εαυτού τους στους συντρόφους τους. Συμπεράναν λοιπόν, πως οι περισσότεροι δεν παίρνουν στα σοβαρά τις διαδικτυακές σχέσεις, και ότι οι πιθανότητες συνέχισης της σχέσης ισχύουν στον ίδιο βαθμό, τόσο στην πραγματική ζωή όσο και στο διαδίκτυο. Ακόμη, η παραποίηση στοιχείων κατά την παρουσίαση του εαυτού ενός ατόμου, διαφαίνεται σε μεγαλύτερο βαθμό στις διαδικτυακές σχέσεις αλλά όταν αρχίζει η συναισθηματική εμπλοκή η παραπλάνηση αρχίζει να μειώνεται. Τέλος, τα παραπλανητικά στοιχεία που δίνουν τα άτομα που παρουσιάζουν τον εαυτό τους μέσα από το διαδίκτυο, με σκοπό την εμπλοκή σε ρομαντική σχέση ή με σκοπό το φλερτ, αφορούν την ηλικία, την εξωτερική εμφάνιση, την μόρφωση και την κοινωνικό οικονομική κατάσταση τους.

Αν αυτό που εκτυλίσσεται στο πλαίσιο του διαδικτύου θεωρηθεί μια πρόβα, τότε η μεταφορά της στην πραγματική ζωή περιέχει μεγάλο ρίσκο και για τα δύο μέλη της σχέσης. Οι σχέσεις οι οποίες αναπτύχθηκαν στο διαδίκτυο δημιουργούν λανθασμένες προσδοκίες (Tamosatis,1995:46). Όταν γίνει η πρώτη συνάντηση τις περισσότερες φορές υπάρχει απογοήτευση λόγω του ότι το άτομο νιώθει πως έχει παραπλανηθεί από το ταίρι του. Ακόμη, το ηλεκτρονικό πάθος δεν είναι σίγουρο ότι θα οδηγήσει σε ρομαντική χημεία κατά την διαπροσωπική επαφή. Σε μελέτη με ζευγάρια που γνωρίστηκαν στο διαδίκτυο, σύμφωνα με το Baker (1998), φάνηκε ότι η ανταλλαγή φωτογραφιών δεν είναι τόσο σημαντικός παράγοντας καθώς τα κοινά ενδιαφέροντα είχαν ήδη ενώσει συναισθηματικά τους ανθρώπους στις πρώτες ανταλλαγές μηνυμάτων. Ακόμη, σημαντικός παράγοντας για την θετική εξέλιξη μιας σχέσης μπορεί να θεωρηθεί το γεγονός τα άτομα που επικοινωνούν μέσα στο διαδικτυακό χώρο, έχουν κοινά ενδιαφέροντα και μεγάλης διάρκειας αλληλεπίδρασης πριν από την πρόσωπο με πρόσωπο συνάντηση. Δηλαδή, όσο περισσότερο επικοινωνούν

μεταξύ τους οι άνθρωποι πριν συναντηθούν, τόσες περισσότερες πιθανότητες έχουν να μην απογοητευτούν στην συνέχεια.

Οι Booth και Jung (1996:194), υποστηρίζουν πως οι ρομαντικοί εραστές προβάλλουν εικόνες της αρεσκείας τους πάνω στο άλλο πρόσωπο. Δεν βλέπουν την πραγματική εικόνα του συντρόφου τους ενώ παράλληλα τους προσδίδουν χαρακτηριστικά διάσημων ατόμων και ειδώλων. Η Eva Pouiz (1997), ισχυρίζεται πως τα ίδια τα άτομα ορίζουν την έννοια της ρομαντικής αγάπης σύμφωνα με τις εικόνες που προβάλλονται μέσα από την τηλεόραση, την διαφήμιση κλπ με αποτέλεσμα να επηρεάζονται και να ψάχνουν στις σχέσεις τους το μαγικό αίσθημα. Αυτά τα άτομα είναι ερωτευμένα με την ιδέα της αγάπης όπως αυτή προβάλλεται μέσα από τα μέσα μαζικής επικοινωνίας.

Σε μια άλλη πρόσφατη μελέτη, η οποία διεξήχθη από τους Γαζή, Α. και Πάνο, Δ (υπό δημοσίευση), δόθηκε έμφαση στη διαδικτυακή νεανική κοινότητα www.ilikeu.gr η οποία αποτελεί τον τόπο εκείνο όπου η ρομαντική αγάπη επανανοηματοδοτείται από τα μέλη που την συγκροτούν.

Η έρευνα επικεντρώθηκε στον τρόπο, σύμφωνα με τον οποίο τα μέλη της κοινότητας αυτής νοηματοδοτούν την δράση τους μέσα σε αυτή και με την ερμηνεία της δράσης στον διαδικτυακό τόπο που πραγματώνει την ρομαντική αγάπη. Σε αυτόν το διαδικτυακό τόπο διακρίθηκαν χαρακτηριστικά τα οποία ισχυροποιούν την άποψη ότι στοιχεία της ρομαντικής αγάπης εξωτερικεύονται με τρόπο που οδηγούν τα μέλη της κοινότητας να αναλάβουν ρόλους που αναδεικνύουν ναρκισσιστικές όψεις του εαυτού τους.

Η έρευνα καταδεικνύει επίσης, ότι τα χαρακτηριστικά της ρομαντικής αγάπης μεταφέρονται στο διαδίκτυο ενώ παράλληλα παρατηρείται μια μορφή αλληλεξάρτησης και ενδεχομένης σύγχυσης μεταξύ της διαδικτυακής ταυτότητας και της ταυτότητας της «φυσικής» πραγματικότητας. Ακόμη, ο Ναρκισσιστικός Εαυτός του δυτικού πολιτισμού συμβιβάζεται με αυτά που του προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες και αποζητά την ρομαντική αγάπη μέσα απ τα διαδίκτυο.

Facebook

Η ιστορία του Facebook ξεκίνησε το 2004 μέσα από το Πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ, όταν ο τριτοετής τότε φοιτητής Μαρκ Ζούκερμπεργκ σκέφτηκε να δημιουργήσει ένα ηλεκτρονικό δίκτυο για την επικοινωνία μεταξύ των συμφοιτητών του. Στην αρχή το Facebook προοριζόταν αποκλειστικά για τους φοιτητές του Χάρβαρντ. Στη συνέχεια επεκτάθηκε και σε άλλα πανεπιστήμια της Βοστώνης και της ευρύτερης περιοχής της Νέας Αγγλίας, αλλά παρέμενε πάντα σε πλαίσια πανεπιστημιακά και μαθητικά. Το Σεπτέμβριο του 2006 όμως η ιστοσελίδα έγινε προσβάσιμη σε όλο τον κόσμο και έκτοτε ξεκίνησε η ραγδαία άνοδος του. Το Facebook σήμερα αριθμεί 500 εκατομμύρια ενεργούς χρήστες, και κατατάσσεται έτσι στην λίστα ταξινόμησης του Alexa ως ένα από τα δημοφιλέστερα web site του πλανήτη.

Ως μελέτη περίπτωσης των όσων έως εδώ έχουν ειπωθεί θα αποτελέσει το κοινωνικό δίκτυο www.facebook.com. Το facebook δίνει την δυνατότητα στους χρήστες του να προσεγγίζουν παλιούς γνωστούς τους ή ακόμη και να γνωρίζουν άλλα νέα πρόσωπα δημοφιλή ή μη και να έρχονται σε επαφή μαζί τους. Κατά συνέπεια το facebook είναι μια διαδικτυακή πλατφόρμα η οποία είναι δυνατόν να αποτελέσει ένα πρόσφορο έδαφος προκειμένου να αναπτυχθούν διαδικτυακές σχέσεις φλερτ ή ρομαντικής αγάπης. Αυτός μπορεί να θεωρηθεί ως ένας από τους κύριους λόγους για τους οποίους έχει επιλεγεί αυτό το κοινωνικό δίκτυο για την διεκπεραίωση της παρούσας εργασίας. Ουσιαστικά το facebook είναι ένα εργαλείο το οποίο βοηθά στην κοινωνικοποίηση των ανθρώπων μέσω του διαδικτύου.

Ένας δεύτερος λόγος που έχει επιλεγεί το facebook είναι πως σύμφωνα με έρευνες που έχουν γίνει, ανήκει στα τρία πιο δημοφιλή κοινωνικά δίκτυα με το MySpace και το Twitter.

Οι έρευνες σχετικά με το κοινωνικό αυτό δίκτυο άρχισαν πολύ πρόσφατα: Μια πολύ σημαντική μελέτη για το facebook και την κοινωνική δικτύωση έγινε από την Lesa A. Stern και την Kim Taylor (2007). Η έρευνα αφορούσε την παγκόσμια διάδοση του facebook και σκοπός της ήταν η ποσοτική χρήση του κοινωνικού δικτύου από τους φοιτητές και οι λόγοι που αυτοί το χρησιμοποιούν. Το μεγαλύτερο ποσοστό των φοιτητών, απάντησαν ότι κατά κύριο λόγο χρησιμοποιούν το facebook προκειμένου να ξαναβρούν παλιούς φίλους τους αλλά και για να γνωρίσουν νέους φίλους. Από τα

ευρήματά των Lesa A. Stern και την Kim Taylor (2007), προκύπτει ότι τα άτομα χρησιμοποιούν το facebook για να ελέγχουν την κατάσταση σχέσης των φίλων τους και των συντρόφων τους, αλλά και για να ελέγξουν κατά πόσο ο /η σύντροφός τους είναι πιστός. Οι περισσότεροι από τους φοιτητές δήλωσαν ότι δεν είχαν αρνητικές εμπειρίες χρησιμοποιώντας το μέσο αυτό. Ως κατακλείδα, οι ερευνήτριες, αναφέρουν ότι το facebook είναι ένα αποδοτικό και αποτελεσματικό εργαλείο για κοινωνική δικτύωση και ότι έχει βοηθήσει πολύ τους φοιτητές να μάθουν περισσότερα ο ένας για τον άλλο και να διατηρήσουν τις σχέσεις τους.

Άλλη μια μελέτη που έγινε για το facebook, έγινε από την Pavica Sheldon (2008). Η έρευνα της έγινε σε πανεπιστήμιο των Ηνωμένων Πολιτειών και ο σκοπός της έρευνας της ήταν παρόμοιος με την προαναφερθείσα μελέτη. Ερεύνησε τα κίνητρα που ωθούν τους φοιτητές στο να χρησιμοποιούν το Facebook, καθώς και το βαθμό στον οποίο αυτά τα κίνητρα και οι ατομικές διαφορές μπορούν να προβλέψουν τις συμπεριφορές των χρηστών που προκύπτουν άμεσα από τη χρήση του κοινωνικού αυτού δικτύου. Από τα ευρήματά της είναι προφανές ότι οι νέοι κάνουν χρήση του facebook για να εκπληρώσουν ανάγκες, που παραδοσιακά καλύπτονται από άλλα μέσα και που αφορούν κυρίως τις διαπροσωπικές τους σχέσεις. Επίσης, από ό,τι προέκυψε, φαίνεται ότι οι γυναίκες χρησιμοποιούν το facebook για να διατηρήσουν τις υπάρχουσες τους σχέσεις, να περάσουν την ώρα τους και να ψυχαγωγηθούν. Από την άλλη πλευρά, οι άνδρες τείνουν να χρησιμοποιούν το facebook, για να αναπτύξουν μια καινούργια σχέση ή να κάνουν νέες γνωριμίες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ – ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΜΕΛΕΤΗΣ

Από τα παραπάνω καταδεικνύεται ότι οι περισσότερες έρευνες οι οποίες αναφέρονται στις διαδικτυακές σχέσεις ή αλλιώς cyber-relationships δίνουν έμφαση σε χαρακτηριστικά που αφορούν την εξωτερική εμφάνιση και σε δημογραφικές παραμέτρους όπως ηλικία, φύλο και εκπαίδευση. Παράλληλα επικεντρώνονται στον τρόπο με τον οποίο τα δυο φύλα ερμηνεύουν το φλερτ στο διαδίκτυο και επισημαίνουν διαφορές της διεργασίας του φλερτ στο διαδίκτυο από το φλερτ στην πραγματική ζωή. Επίσης, δίνουν έμφαση στην συμπεριφορά των δύο φύλων όταν φλερτάρουν στην διαπροσωπική επαφή και στο διαδίκτυο και τέλος μελετούν το φαινόμενο της ρομαντικής αγάπης σε μια διαδικτυακή κοινότητα φλερτ .

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονιστεί ότι αν και έγιναν πολλές έρευνες σχετικά με το διαδίκτυο το οποίο είναι μια διαμεσολαβημένη μορφή επικοινωνίας, οι περισσότερες έρευνες σχετικά με το περιβάλλον της διαδικτυακής επικοινωνίας περιορίστηκαν και επικεντρώθηκαν στην μελέτη της διαδικτυακής σεξουαλικότητας . Η αναγκαιότητα συνεπώς της μελέτης προέκυψε από το γεγονός ότι δεν έχει δοθεί έμφαση στο ζήτημα της **ποιότητας των σχέσεων** που δημιουργούνται στο διαδίκτυο και συγκεκριμένα στο διαδικτυακό περιβάλλον του facebook. Έτσι λοιπόν, μέσα από αυτή την εργασία στόχος μου ήταν να εξετάσω πως η ρομαντική αγάπη και το φλερτ διαμεσολαμβάνονται από το διαδίκτυο και συγκεκριμένα από το facebook, πως χρησιμοποιούν τα άτομα το διαδίκτυο σε αυτές τις περιπτώσεις (φλερτ και ρομαντική αγάπη), ποια είναι τα χαρακτηριστικά των ερωτικών σχέσεων στο διαδίκτυο και τέλος σε τι διαφέρουν οι ερωτικές σχέσεις που αναπτύσσονται στο διαδίκτυο από αυτές της διαπροσωπικής επαφής.

Αφού λοιπόν, η έννοια της ρομαντικής αγάπης και του φλερτ είναι ένα φαινόμενο σε έξαρση στο διαδίκτυο που επηρεάζει όλους τους ανθρώπους κάθε ηλικίας, κοινωνικού και οικονομικού επιπέδου και μόρφωσης φαίνεται πως είναι σημαντικό να καταλάβουμε αν η σχέση που ορίσαμε ως ρομαντική και ξεκινά από το διαδίκτυο μπορεί να μεταφερθεί και να συνεχιστεί κατά την διαπροσωπική επαφή και αλληλεπίδραση με τον άλλο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η έρευνα μέσω διαδικτύου είναι ιδιαίτερα ένα πρόσφατο και σχεδόν καθόλου συζητημένο πεδίο. Μια έρευνα που διεκπεραιώνεται μέσα από το διαδίκτυο παρουσιάζει διαφορές από πολλές όψεις σε σχέση με μια κλασσική έρευνα αφού τα χαρακτηριστικά που διέπουν το διαδίκτυο είναι εντελώς διαφορετικά. Όπως αναφέρει και ο Jones(1999), ειδικότερα όσον αφορά το διαδίκτυο, σημαντική δεν κρίνεται μόνο η κατανόηση του κοινού και των δράσεων του, αλλά η ανάδυση των ερμηνειών του κοινού για τις δράσεις του.

Στην προσπάθεια μου να ερμηνεύσω την δράση των ατόμων, στην περίπτωση της ρομαντικής αγάπης και του φλερτ και τον τρόπο με τον οποίο αυτή αναπτύσσεται στην διαδικτυακή κοινότητα του facebook επέλεξα την ποιοτική μέθοδο ανάλυσης. Για να επιτευχθεί ο βασικός στόχος, αποφασίστηκαν και χρησιμοποιήθηκαν συγκεκριμένα μεθοδολογικά εργαλεία έρευνας, τα οποία είναι η συμμετοχική παρατήρηση και οι συνεντεύξεις. Το δείγμα το οποίο χρησιμοποιήθηκε ήταν αποκλειστικά και μόνο χρήστες του facebook.

Με τον όρο συμμετοχική παρατήρηση αναφερόμαστε στη συστηματική παρατήρηση κοινωνικών συμπεριφορών, φαινομένων και διαδικασιών στο πραγματικό, «φυσικό» κοινωνικό περιβάλλον με συμμετοχή του ερευνητή στις κοινωνικές διαδικασίες και διεργασίες που ερευνά, αλλά και με συνεχή αλληλεπίδραση ερευνητή και ερευνώμενων. Οι τεχνικές παρατήρησης έχουν αρκετά πλεονεκτήματα όπως για παράδειγμα την συμμετοχή του ερευνητή στις δράσεις της κοινότητας, την κατανόηση της συμπεριφοράς των χρηστών κλπ, τα οποία μπορούν να βοηθήσουν σε μεγάλο βαθμό τον ερευνητή να παρατηρήσει και να κατανοήσει εις βάθος τα χαρακτηριστικά της υπό μελέτη κοινότητας. (Ιωσιφίδης Θ.2008)

Σύμφωνα με τους Vetere & Gale (1987), υπάρχουν τέσσερις τρόποι συμμετοχής του ερευνητή: α)πλήρης συμμετοχή του ερευνητή(complete participant), β)συμμετέχων ως παρατηρητής(participant as observer),γ)παρατηρητής ως συμμετέχων(observer as participant), δ)πλήρης παρατηρητής (complete observer). Στην εν λόγω έρευνα επελέγη η πλήρης συμμετοχή του ερευνητή καθώς ως ερευνήτρια είχα συνεχή σχέση με τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας και ήμουν ενεργό μέλος στο facebook, χωρίς οι άλλοι να γνωρίζουν πως αποτελούσαν υποκείμενα της παρούσας έρευνας.

Για την διεκπεραίωση της έρευνας μου, είχα δημιουργήσει συγκεκριμένο προφίλ στο facebook, στο οποίο δεν αναφέρονται τα προσωπικά μου στοιχεία. Διαχειριζόμουν συνεπώς ένα προφίλ με ψευδή στοιχεία ταυτότητας. Στόχος μου ήταν να δω τον τρόπο με τον οποίο τα μέλη του facebook χρησιμοποιούν την συγκεκριμένη εφαρμογή στη περίπτωση του φλερτ και της ρομαντικής αγάπης. Με λίγα λόγια πόσο εύκολα μπορούν να ανοιχτούν και να μιλήσουν σε κάποια άγνωστη, τι στοιχεία δίνουν για τον εαυτό τους κλπ. Λόγω του ότι τα δεδομένα μιας συμμετοχικής παρατήρησης δεν μπορούν να ληφθούν και να αξιοποιηθούν σωστά και να είναι έγκυρα, σε ένα μικρό χρονικό διάστημα, αποφασίστηκε η συμμετοχική παρατήρηση μέσω αυτού του προφίλ με τα ψευδή στοιχεία ταυτότητας, σε διάστημα τεσσάρων μηνών.

Παράλληλα αποφασίστηκε για το προφίλ η χρήση φωτογραφιών οι οποίες είχαν ληφθεί από το google, με στόχο το προφίλ αυτό να προσομοιάζει στην πραγματικότητα. Αξίζει να αναφερθεί ότι οι διαδικτυακοί «φίλοι» του προφίλ ήταν άτομα που πρώτοι εκείνοι απεύθυναν αίτημα φιλίας. Η ενεργή συμμετοχή μου στην κοινότητα του facebook εστιάστηκε σε τρεις με τέσσερις φορές την εβδομάδα για περίπου τέσσερις μήνες. Στο πλαίσιο της συμμετοχικής αυτής παρατήρησης έκανα αναρτήσεις τραγουδιών και σχολίων στη κατάσταση μου (status), σχετικές με αγάπη, έρωτα και οτιδήποτε άλλο αφορούσε το σχετικό πεδίο.

Επίσης, ήμουν πάντα διαθέσιμη για συζήτηση προκειμένου να δίνω την δυνατότητα στα μέλη του προφίλ μου να συζητούν μαζί μου. Επέλεξα να μην απευθύνομαι ποτέ πρώτη στην άμεση διαδικτυακή συζήτηση του facebook έτσι ώστε να δίνω κίνητρο στα μέλη του προφίλ μου να επικοινωνούν εκείνα μαζί μου. Το συγκεκριμένο προφίλ σήμερα απαριθμεί 150 φίλους οι περισσότεροι των οποίων είναι αγόρια. Στα αποσπάσματα που αναφέρονται στην ενότητα των αποτελεσμάτων παρουσιάζομαι ως ερευνήτρια με το ψευδώνυμο «LIA».

Η συμμετοχική παρατήρηση, εγείρει συζητήσεις που αφορούν πλευρές που άπτονται της ηθικής. Για το συγκεκριμένο θέμα υπάρχουν απόψεις στις οποίες επισημαίνεται η άποψη ότι είναι προτιμότερο για λόγους ηθικής να γνωρίζουν οι συμμετέχοντες ότι συμμετέχουν σε μια έρευνα ενώ εκ του παραλλήλου υπάρχει η άποψη που υποστηρίζει ότι είναι προτιμότερο ο συμμετέχοντας να μην γνωρίζει ότι αποτελεί

αντικείμενο έρευνας έτσι ώστε να μην επηρεαστεί η πληροφορία που θα μας δώσει.(Breakwell.M.G, Hammond.S, Fife-Schaw.C, Smith A.J, 2006)

Το δεύτερο μεθοδολογικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε είναι η συνέντευξη. Η συνέντευξη είναι ένα από τα βασικότερα εργαλεία της ποιοτικής μεθόδου. Πρόκειται για την αλληλεπίδραση, την επικοινωνία μεταξύ προσώπων, η οποία καθοδηγείται από τον ερευνητή ή τον ερωτώντα με στόχο την απόσπαση πληροφοριών οι οποίες σχετίζονται με το αντικείμενο της έρευνας. Βασικό εργαλείο της είναι η συνομιλία που λαμβάνει χώρα μεταξύ δύο ή και παραπάνω προσώπων. Τέτοιες συνομιλίες, στην προκειμένη περίπτωση έχουν γίνει μέσω διαδικτύου και συγκεκριμένα μέσω συζήτησης (chat) από το msn το οποίο είναι ένα από τα πιο γνωστά και πιο διάσημα προγράμματα ανταλλαγής άμεσων μηνυμάτων. Η χρήση των διαδικτυακών συνεντεύξεων, επικεντρώνεται στους περιορισμούς αλλά και στα πλεονεκτήματα που χαρακτηρίζουν το τεχνολογικό μέσο και συνεπώς επαναπροσδιορίζουν τον τρόπο χρήσης της μεθόδου. (Ιωσιφίδης Θ.2008)

Η έρευνα βασίστηκε στην χρήση ημι- δομημένων συνεντεύξεων αφού αυτός ο τύπος συνέντευξης, χαρακτηρίζεται από ένα σύνολο προκαθορισμένων ερωτήσεων αλλά παρουσιάζει πολύ μεγαλύτερη ευελιξία ως προς την σειρά των ερωτήσεων και ως προς τη τροποποίηση του περιεχομένου των ερωτήσεων ανάλογα με την αλληλεπίδραση με τον ερωτώμενο και ως προς την προσθαφαίρεση ερωτήσεων. (Breakwell.M.G, Hammond.S, Fife-Schaw.C, Smith A.J, 2006)

Απώτερος στόχος ήταν η συλλογή όσο το δυνατόν πλουσιότερων πληροφοριών για τις εμπειρίες, τις απόψεις, τις στάσεις και τις αναπαραστάσεις των συμμετεχόντων.

Ο τρόπος ο οποίος αξιοποιήθηκε η χρήση της συνέντευξης στην έρευνα είναι ο ακόλουθος: Απεστάλη σε ένα τυχαίο δείγμα χρηστών του facebook (περίπου 40 άτομα) τους οποίους είχα φίλους στο προσωπικό μου προφίλ αλλά ταυτόχρονα ήταν άγνωστοι για μένα, μήνυμα στο οποίο ενημερώνονταν τα μέλη για το θέμα της έρευνας αναφέροντας γενικά την διενέργεια έρευνας για «τις σχέσεις στο facebook», ρωτώντας τους αν θέλουν να συμμετέχουν και αυτοί στην έρευνα. Ακόμη, τους επισημάνθηκε πως οτιδήποτε ειπωθεί στην συνέντευξη θα είναι απόλυτα εμπιστευτικό και τίποτε από όλα αυτά δεν θα μπορεί στο τελικό κείμενο της έρευνας να συνδεθεί με τα πραγματικά προσωπικά τους στοιχεία για το λόγο αυτό δεν θα πρέπει να έχουν κανένα λόγο να ανησυχούν για θέμα αυτό. Με τον τρόπο αυτό

υπήρχε έτσι η πεποίθηση ότι θα ανταποκριθούν θετικά στην πρόταση μου για συμμετοχή, ακόμη περισσότεροι χρηστές του facebook και έτσι έγινε.

Σε όλες τις συνεντεύξεις που διενεργήθηκαν, έγινε προσπάθεια να δημιουργηθεί ένα καθ' όλα φιλικό και καθόλου «τυπικό» και «επίσημο» κλίμα. Σκοπός της πιο πάνω προσπάθειας, ήταν οι συμμετέχοντες της έρευνας, να έχουν την ευκαιρία να αισθανθούν «άνετα» και «φιλικά» και να απαντήσουν στις ερωτήσεις που θα τους υποβάλλονταν, χωρίς δισταγμό και πάνω από όλα με ειλικρίνεια. Πιο συγκεκριμένα, ο ερευνητής και οι συνεντευξιαζόμενοι θα έπρεπε να αναπτύξουν μεταξύ τους μια σχέση εμπιστοσύνης. Κύριο στόχο αποτέλεσε η προσπάθεια συλλογής «πλούσιων» δεδομένων, τα οποία στη συνέχεια θα μπορούσαν να αναλυθούν.

Αφού ορίστηκε το διαδικτυακό ραντεβού της συνέντευξης, δηλαδή την ημέρα και την ώρα που επιθυμούσε ο συμμετέχων, επελέγη παράλληλα και το περιβάλλον συνάντησης μας. Οι επιλογές του περιβάλλοντος της συνάντησης ήταν το msn ή chat gmail. Ελήφθησαν συνολικά 15 θετικές απαντήσεις και διενεργήθηκαν εν τέλει 12 συνεντεύξεις με έξι αγόρια και έξι κορίτσια μέλη του κοινωνικού δικτύου facebook. Οι συνεντεύξεις, διενεργήθηκαν την περίοδο από την 17^η Μαρτίου 2011 μέχρι την 28^η Απριλίου 2011. Η γλώσσα που χρησιμοποιήθηκε στις συνεντεύξεις ήταν greeklish δηλαδή η ελληνική γλώσσα στο λατινικό αλφάβητο. Κάποιοι από τους συμμετέχοντες έγραφαν και στην κυπριακή διάλεκτο. Τα αποσπάσματα τα οποία θα παρουσιαστούν στη συνέχεια, μεταφέρονται με τους χαρακτήρες οι οποίοι χρησιμοποιήθηκαν στην συνέντευξη με στόχο να διατηρηθούν αναλλοίωτα τα χαρακτηριστικά του περιβάλλοντος της συνέντευξης. Ως ερευνήτρια, παρουσιάζομαι ως «an.p» ενώ οι συμμετέχοντες παρουσιάζονται στην έρευνα με τα ψευδώνυμα τα οποία τους έχουν ανατεθεί. Τα ψευδώνυμα αυτά δόθηκαν τυχαία, με το πέρας των συνεντεύξεων για λόγους ηθικής και δεοντολογίας αφού δεν έπρεπε να παρουσιάζονται τα πραγματικά προσωπικά στοιχεία των συμμετεχόντων.

Η συνέντευξη ξεκινούσε κατά την είσοδο των συμμετεχόντων στην έρευνα στο περιβάλλον συνάντησης. Οι συμμετέχοντες ενημερώνονταν ότι αυτά τα οποία θα συζητούσαμε θα ήταν εμπιστευτικά ενώ οτιδήποτε χρησιμοποιούνταν για την έρευνα δεν θα συνδέονταν με την ταυτότητά τους. Ο οδηγός συνέντευξης χρησιμοποιήθηκε με ευελιξία προκειμένου να μπορέσουν οι συμμετέχοντες να εκφραστούν με τρόπο που δεν θα παρεμπόδιζε την διαδικασία. Η κάθε συνέντευξη διήρκεσε περίπου μία

ώρα. Οι συνεντεύξεις σταμάτησαν όταν παρατηρήθηκε το φαινόμενο του πληροφοριακού κορεσμού. Σύμφωνα με το Lindlof(1995), ο πληροφοριακός κορεσμός ελέγχεται όταν οι κύριες θεματικές ενότητες και τα ζητήματα που ανακύπτουν από την ανάλυση των συνεντεύξεων αρχίζουν να επαναλαμβάνονται μεταξύ των συμμετεχόντων πράγμα που σημαίνει ότι τα συγκεκριμένα ευρήματα χαρακτηρίζονται με ικανό βαθμό εγκυρότητας και αξιοπιστίας.

Η αξιοποίηση και ανάλυση των ποιοτικών δεδομένων διενεργήθηκε μέσω της κατηγοριοποίησης των πληροφοριών που στόχο είχε την απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων. Μετά από αυτήν την χρονοβόρα και δύσκολη διαδικασία συνέλεξα τα αποτελέσματα της μελέτης. Εν συνέχεια θα παρουσιαστούν τα ποιοτικά αποτελέσματα της έρευνας, όπως αυτά αναδύονται από το πλαίσιο της ερευνητικής διαδικασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Στο κεφάλαιο αυτό, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας συνοδευόμενα από τα αποσπάσματα τους. Ως ερευνήτρια στις συνεντεύξεις παρουσιάζομαι ως «an.p» ενώ στα αποσπάσματα της συμμετοχικής παρατήρησης ως «LIA».

Όπως προαναφέρθηκε, το φλερτ, μπορεί να χαρακτηριστεί ως η προσπάθεια πρόκλησης του ερωτικού ενδιαφέροντος με κομψό και λεπτό τρόπο ή ακόμη μπορεί και να είναι η έμμεση επιδίωξη σύναψης ερωτικής σχέσης. Εν συνεχεία θα δούμε πώς περιγράφουν ορισμένοι από τους συμμετέχοντες το διαδικτυακό φλερτ:

an.p : to diadiktiako flert pws to akous san idea?
ris : **einai poli kali idea! aspume otan dw mia omorfi gineka apo konta mpori na antrapw na tis milisw enw meso tou fb einai pio efkolo**

an.p : to flert sto diadiktio pws to akous san idea?
sia: **nta3i sioura akouete wraio..mporei na s aresi kapia je na tis stileis..alla enne to idio me to normal ;p**
an.p : diladi...
:)
sia: **aspoume ides kapia je arese su sto facebook..mporei na tis stilis 1 fora,2 fora,3 fora alla ama en ghorizeis ton allo en lalite je polla pramata**

Ένα από τα χαρακτηριστικά του διαδικτυακού φλερτ είναι η ανωνυμία ωστόσο επισημαίνονται αμφισβητήσεις και αναφέρονται κίνδυνοι :

an.p : twra tha ithela na m pis pws tha m periegrafes to diadiktiako flert..
pk: em diki m apoyi einai oti enen kati p prepei na epilegume gt mesto diadiktio simvenun diafora en3 ti ena s tixei
sigkekrimena aspm kapia atoma
sii8ws ta agoria
fletarun ta koritsia p ts aresun emfanisiaka
alla xwris na 3erun sta ali8eia ti tipos einai o allos
j en vkenei se kalo

Παρόλα αυτά, οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες της έρευνας είπαν πως είχαν δεχθεί κάποιου είδους φλερτ από κάποιο φίλο τους μέσω facebook:

an.p : exeis dexthei mesa apo fb kapiou eidous flert?
 va: den 8a to elega flert.. pio poli san kati filiko 3ekinise kai kateli3e se sxesi :)
 an.p : endiaferon..tha itheles na m pis pws 3ekinisate?
 va: emena panta m arese na anevazw tragoudia sto fb.. e kai panta eixa ena like apo to sigkekrimeno atomo..
 e mia mera me apo kairo p m evaze like m estile mnm sth sinomilia k m eipe: vale knn tragoudi gt en exoun ipo8esi oi alloi :)
 e ekinise m to endiaferon gt en m estile to sini8ismeno hi ti kns? :P
 e k e3ekinisame na mlm..

Από την πληροφορία που έλαβα από την συμμετοχική παρατήρηση επισημαίνεται η τάση για φλερτ μέσω της επιθυμίας για συζήτηση στο chat, της χρήσης προσωπικών μηνυμάτων, σχολίων και θετικών επισημάνσεων (like) στην κατάστασή μου (status).

XYN: telio tattou xx
 LIA: hello..thx..
 XYN: 8elw na to dw apo konta to tattou ..
 LIA: den thes na gnwristoume k meta??
 XYN: den exw provlima egw na gnwristoume .. ftani na to 8es kai si!! Eisai mia kouklara
 LIA: efxaristw ☺

Παράλληλα, οι χρήστες του facebook πιστεύουν πως μέσω του συγκεκριμένου κοινωνικού δικτύου μπορείς να φλερτάρεις ευκολότερα σε σχέση με την διαπροσωπική επαφή:

an.p : itan pio efkolo gia sena na flertareis mesw fb k na milisis gia ton eafto s?
 mid: **naí polla pio eukolo..eixa pio pl autopepoi8isi..**
 an.p : dld?tha itheles na m pis perissotera gia afto?
 mid: **mporoussa na milisw pio eukola, na pw asteia, en entrepoumoun aniga pio eukola sizitisi..**
emm..
sini8ws en milw otan vgenw me kapoion gt ntrepoume :P
 an.p : efkolo meso to fb.. :)
 mid: **e sioura en se vlepei en ton vlepeis k kila eukola i sizitisi :P**

Μπορεί λοιπόν το facebook να είναι ένας τρόπος όπου μπορείς εύκολα να φλερτάρεις κάποιο άτομο αλλά υπάρχουν και ορισμένα άτομα τα οποία δείχνουν τάση

προτίμησης στο φλερτ της διαπροσωπικής επαφής αφού εκεί η ταυτότητα είναι περισσότερο ολοκληρωμένη:

an.p : gia sena ine pio efkolo na flertaris mesw fb para stin kanoniki zwi?
 sia: **sioura p to facebook en pio efkolo gt en se borei o allos, ennow an ise je lio ntropalos en i efkoli lisi alla enne to idio..protimw me 1000 to kanoniko**
 :p
 an.p : gia pio logo? :)
 sia: **en pio swsto je pio wraio pistefkw..allo na flertaris p konta mia kopella je na di3is pios ise je allo na di 2 pics pou oi misoi kamnun tes edit** :p

Επίσης, οι χρηστές του facebook πιστεύουν πως οι σχέσεις μέσω διαδικτύου μπορούν να θεωρηθούν ως τρομακτικές, ριψοκίνδυνες, μυστηριώδεις κλπ :

an.p : wraia..twra tha ithela na m pis pws tha m periegrafes mia sxesi mesw diadiktiou ti einai gia sena mia sxesi mesw fb?
 rou :**kata tin aropsi mou einai ligo tromaktikes oi sxeseis mesw diadiktiou..prota ap'ola den gnorizeis ton allo ara den mporeis na tou exeis kai empistosini..opote gia na petixeí mia sxesi mesw diadiktiou einai ligo ripsokindines.. mesa apo to fb epikratei ena mistirio epidi den gnorizeis ton allo kai toso kala estw kai an iparxei romantismos.**

Σύμφωνα με τους Parks & Floyd(1996), με την πάροδο του χρόνου, οι «συναντήσεις» στο διαδίκτυο γίνονται όλο και πιο αποδεκτές και μετατοπίζονται από το χώρο του «μυθικού» και «εξωτικού» στην καθημερινή ζωή, γεγονός που αποδεικνύει την κοινωνική τους αποδοχή. Αναμφισβήτητα λοιπόν, υπάρχουν άνθρωποι οι οποίοι ερωτεύονται στο διαδίκτυο αισθάνονται πραγματικά έντονα συναισθήματα όπως θα αισθάνονταν και εκτός αυτού. Στην παρούσα έρευνα ωστόσο οι συμμετέχοντες φαίνεται ότι χρησιμοποιούν το διαδίκτυο ως εφελτήριο για μια σχέση σε διαπροσωπικό επίπεδο. Μία από τις συμμετέχουσες, περιγράφει πως ξεκίνησε η σχέση της μέσω του διαδικτύου και πως εξελίχθηκε. Αν και ξεκίνησαν μια γνωριμία μέσω facebook , η σχέση τους είχε μεταφερθεί και στην διαπροσωπική επαφή αφού είχαν ανταλλάξει τηλέφωνα:

an.p:loipon twra tha ithela na m pis pws tha m periegrafes ti sxesi mesw diadiktiou pws to akous dld san idea?
 pk: **emm vsk prin na gnwrisw ton .... imun enantiwn oi oti tr enime alla ...en ...**
 an.p: **dld to agori s ton vrikes mesw fb?**
 pk: **vsk nai ida ti foto t arese m ekama ton add edextike me eje skopevka na t stilw gt enime etsi tipws na stelw j etile m jinos**

emilisame gia mas
 an.p : dld ta arxika mias gnwrimias
 pk: nai
 an.p : kai meta pws sinexisate?
 pk: j edwka t to til m prama p enekamna
 en3 itan itan tis moiras alopws
 an.p : wraia.. meta apo poso kairo antalla3ete tilefwna?
 pk: meta p 2 mines sxedon
 an.p : xm..prin antalla3ete til to mono meso itan to fb dld?
 pk: nai
 an.p :asxolithikes katholou me to na mpenis sto profil t
 k na parakolouthis ti kani?
 :)
 pk: e nai eshei kamia korua p en to ekame dld :)
 an.p : swsta...se flertare mesw fb?
 pk: nai
 an.p : pws 3ekinise?
 pk: vsk etsile m msg emilisame astievkeme poji poda ekolan m esimpa8isa ton arese m j jinon to idio
 aresa to j 3erw gw
 e j avta
 an.p :den fovosoun pws aftos p krivete pisw apo tin othoni na min einai pragmatika aftos p s
 leei pws einai
 pk: na s pw tin ali8eia ekratusa kapia apostasi
 alla den to skeftika toso tragiko
 an.p : meta apo tin prwti sas gnwrimia ektos diadiktiou pws itan ta pragmata?
 pk: itan pio sigura ta pragmata
 giati allo na vlepeis ton allo p konta j allo mono p fb
 an.p: e sigoura..
 pk: irtame pio konta imastan pio anetoi na milume
 an.p: itan pragmatika aftos p edixne k sto fb? eswterika k e3wterika
 pk: nai itan
 an.p : :) pws eniwthes prwtou sinantithite gia prwti fora? enww afou itan enas agnwstos ia
 sena
 pk:eniw8a to ena prwto en8usiasmo p ulloi niw8ume ton aman mas kamun flert j endiaferunte alla
 nta3i imun se fasi p an itan kati allo psw p jino p e3era itan na to ekovka sigura
 an.p : ti itan afto p se wthise esena na vgis e3w me to atomo afto?
 pk: o tropos p me flertare enitan opws ts sini8ismenus :)
 vsk e gustara parapolla to oti itan asteios
 enena vasiko xarakteristiko gia mena :)

Επομένως, οι χρήστες του διαδικτύου, χρησιμοποιούν το facebook ως ένα μέσο για να ξεκινήσουν την επικοινωνία και να γνωριστούν καλύτερα. Πέρα από αυτό όμως, δεν ρισκάρουν να δημιουργήσουν μια σχέση μέσω διαδικτύου και αυτό είναι πολύ φανερό αφού σε ένα μικρό σχετικά χρονικό διάστημα μεταφέρουν αυτήν τη σχέση αυτή σε ένα περισσότερο διαπροσωπικό επίπεδο έτσι γίνεται η ανταλλαγή τηλεφώνων και στην συνέχεια η πρώτη γνωριμία εκτός διαδικτύου. Αυτό το

φαινόμενο παρουσιάστηκε ιδιαίτερα έντονο και στην περίπτωση του προφίλ με τα ψευδή στοιχεία ταυτότητας καθώς παρατηρήθηκε επιμονή της μεταφοράς της σχέσης από το διαδικτυακό στο φυσικό περιβάλλον.

XYN: protimo kai kati allo apo sena :}alla en 3erw an to 8es kai si...

LIA: ti ennweis??mila m xekathara..

XYN: 8a to i8ela ...kai kalitera kai gia tous dio mas ...pros tin diki m apoyi..na m dosis ton ari8mo sou..an to 8es kai si .....

LIA: ti thes dld??

XYN: ton ari8mo sou!

LIA: em..den einai ligo nwris na s dsw to til m??den ine kalitera na gnwristoume apo edw k meta?

XYN: enxw..provlima...alla i fasi ine pws ..den tinxeni panta na vre8omaste facebook..kai na milame...exi fores pou na 8elw na sou milisw kai na min mporw gt den ise mesa..i kai to anti8eto me mena

Αν και οι συμμετέχοντες στην έρευνα φαίνονται να φοβούνται τις σχέσεις στο διαδίκτυο επισημαίνουν ότι σε εξαιρετικές περιπτώσεις δεν αποκλείουν το ενδεχόμενο δημιουργίας κάποιας σχέσης στο διαδίκτυο.

an.p : tha ekanes pote mia sxesi mesw fb?
rou: **pistevw pos oxii!**
an.p : gia pio logo?
rou: **epidi gia mena einai agnostoi..**
an.p : gia paradeigma gnwrisis kapio mesw fb s aresi k t aresis k arxiseite na milate na se flertarei klp..
den tha ekanes to vima na proxwrisis an a3ize?
rou: **an a3ize isws..meta apo poly skepsi omws..**

Επιπρόσθετα, όσον αφορά τις σχέσεις μέσω διαδικτύου και εκτός αυτού, οι συμμετέχοντες αναφέρουν πως είναι δυνατόν μια σχέση που ξεκινά από το διαδίκτυο να είναι εξίσου δυνατή όπως και η σχέση της κατά την διαπροσωπική επαφή. Ωστόσο επισημαίνουν πως μια τέτοια σχέση δεν είναι τόσο σοβαρή ενώ όσον αφορά τις πιθανότητες συνέχισης της σχέσης διαπιστώθηκαν δισταύμενες απόψεις.

Οι B.Cornell & D.Lundgren(2001), στην προσπάθεια τους να μελετήσουν τις ερωτικές σχέσεις που ξεκίνησαν στο διαδίκτυο και αυτές που ξεκίνησαν στην φυσική πραγματικότητα κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι τα περισσότερα άτομα δεν παίρνουν στα σοβαρά τις διαδικτυακές σχέσεις. Το συμπέρασμα αυτό φαίνεται να επαληθεύεται και στην παρούσα έρευνα

Όσον αφορά την μεταφορά μιας σχέσης από το facebook στην φυσική πραγματικότητα εκφράζονται επιφυλάξεις για τον τρόπο με τον οποίο κάτι τέτοιο μπορεί να συμβεί.

an.p : pistevis pws mia agapi mesw fb mporei na einai e3isou dinati opws k sti pragmatiki zwi?

sg: nai!! to pisteuw! pote den 3ereis pou mporeis na vreis ton katallilo anthrwpο gia esea aplos pisteuw oti tis perissoteres fores i sxesi mesa sto internet den odigi kapou i mporei na xalasei se sintomo xroniko diastima

an.p : pistevis dld oti den ine toso sovari k oi pithanotites sinexisis tis sxesis einai periorismenes se sxei me ti kanoniki zwi?

sg: nai!! gia paradeigma enas filοs mou profata sinantithike me kapia apo to diadiktio kai alla3e amesos gnwmi gia autin. pisteuw oti einai periorismenes giati tis perissoteres fores oi anthrwpoi sto diadiktio mporei na dinoun lanthasmeni entipwsi gia ton eauto tous

an.p : dld pes m perissotera gia afto

sg: mporei na dinoun lathos plirwfories gia ton eauto tous oxi mono e3wterika alla kai gia to xaraktira tou me skopo na wraioipoioun ton eauto tous gia na ginei pio arestos gia auto tis perissoteres fores oi sxeseis den petixenoun!

an.p : :) an mia sxesi 3ekinisei mesw fb pistevis pws mporei na metaferthi k ektos diadiktioy?

sg: nomizw en to idio pou eipame prin... diskola alla se orismenes periptwseis nai :)

Ο Antony Giddens (1992: 40), υποστηρίζει πως ένα μέρος της ρομαντικής αγάπης είναι η άμεση έλξη «love at first sight». Το πρώτο βλέμμα μπορεί να θεωρηθεί ως μια επικοινωνιακή χειρονομία όπου διαισθητικά «αρπάζουμε» τα στοιχεία του άλλου τα οποία πιστεύουμε πως μπορούν να βοηθήσουν στην ολοκλήρωση της προσωπικότητας μας. Αυτό δεν παρατηρείται στο facebook, αφού οι χρήστες σε αρχικό στάδιο «γνωρίζουν» το άλλο άτομο αποκλειστικά και μόνο από αυτά που θέλει ο ίδιος να δείξει, είτε μέσω φωτογραφιών, τραγουδιών κλπ.

Παρατηρείται συνεπώς ότι οι σχέσεις που αναπτύσσονται στο διαδίκτυο είναι περιορισμένες και αυτό ίσως να οφείλεται στον φόβο της ψευδούς εικόνας που μπορεί να παρουσιάσει κάποιος μέσω διαδικτύου. Υποστηρίζεται ότι οι σχέσεις της διαπροσωπικής επαφής μπορεί να δημιουργούνται πιο δύσκολα αλλά είναι πιο αληθινές και δυνατές:

an.p : tha ithela na m pis genika ti pistevis gia tis sxeseis sto diadiktio kai ti gia tis sxeseis ektos diadiktioy

sg: nomizw oti i tasi na kanoume sxeseis meso diadiktioy proilthe apo to oti pleon vriskoume pio diskolo to na flertaroume stin pragmatiki zwi giati fovomaste tin aporipsi.. etsi katafeugoune to diadiktio opou pale mporei na exei aporipsi alla en mas pligwnei to idio.. mesa sto diadiktio iparxoun ontos periptwseis pou mporoun na proxorisoun se sxesi.. alla tis pio polles fores en kataligei poupote an oi anthrwpoi dinoun lathos entipwsi gia ton eauto tous kai oi pio polloi touto kamoume giati theloume na aresoume tou allou... gia auto pisteuw pio diskola dimiourgounte alithines sxesi meso tou diadiktioy para sti pragmatiki zwi malon, mporei na ginontai pio eukola sto diadiktio alla na min einai alithines.. kai na min diarkisoun

an.p : :) wraia..gia tis sxeseis ektos diadiktioy?

sg: oi sxeseis ektos diadiktioy mporei na ginontai pio diskola gt distazoume na milisoume tou allou giati fovomaste oti en na pligwthoume alla nomizw oti en tis pio polles periptwseis en pio alithines kai dinates kai diarkoun perissotero apo autes tou internet

Ο Johnson(1987), θεωρεί ότι η ρομαντική αγάπη αφορά στην ουσία, την αγάπη για τον εαυτό μας και όχι την αγάπη για το άλλο άτομο. Η πραγματική αγάπη αρχίζει μόνο όταν αρχίζεις να γνωρίζεις πραγματικά τον άλλο ως άτομο. Σύμφωνα με αυτά που έχουν ειπωθεί στις συνεντεύξεις, οι περισσότεροι συμμετέχοντες αναφέρουν ότι δεν εμπιστεύονται και δεν επιθυμούν σχέση στο διαδίκτυο. Συμπερασματικά λοιπόν φαίνεται να επιθυμούν (ή να προσδοκούν) μια περισσότερο αντικειμενική και ολοκληρωμένη σχέση της διαπροσωπικής επαφής και όχι μια ρομαντική σχέση που στρέφει το άτομο αποκλειστικά στον εαυτό του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΈΡΕΥΝΑ

Συμπεράσματα

Σύμφωνα με τα όσα παρουσιάστηκαν ως τώρα καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως τόσο το φλερτ όσο και η ρομαντική αγάπη έχουν μεταφερθεί και διαμεσολαβούνται από το διαδίκτυο ενώ η παρουσία τους είναι αισθητή και στο διαδικτυακό κόσμο και συγκεκριμένα στους χώρους κοινωνικής δικτύωσης (στην περίπτωση μας στο facebook). Οι χρήστες του facebook εντός του συγκεκριμένου περιβάλλοντος φλερτάρουν και ερωτεύονται μέσα σε αυτό.

Καταδεικνύεται ότι τα άτομα φλερτάρουν μέσα από το facebook, αφού το διαδικτυακό φλερτ διευκολύνεται σε σχέση με το φλερτ της διαπροσωπικής επικοινωνίας. Αυτό συμβαίνει λόγω του ότι τα άτομα βρίσκονται μακριά ο ένας από τον άλλο με αποτέλεσμα η αμηχανία να εξαφανίζεται και να αντικαθίσταται από την αυτοπεποίθηση των χρηστών. Τα άτομα μέσα από το facebook μπορούν να εκθέσουν περισσότερο ελεύθερα τον εαυτό τους αφού νιώθουν την προστασία της οθόνης, ενώ αναφέρονται σε πράγματα που ίσως να μην τα ανέφεραν κατά την διαπροσωπική επαφή. Η απόρριψη μοιάζει σαν μια διαδικασία όχι ιδιαίτερα τραυματική, όπως στην περίπτωση της διαπροσωπικής επαφής καθώς στο facebook λαμβάνεται πιο «χαλαρά». Η διαδικασία του φλερτ μέσω facebook, μπορεί να ξεκινήσει μέσω συζήτησης (chat) ή και χρήσης προσωπικών μηνυμάτων (inbox), ή μέσω μιας θετικής επισήμανσης λάικ (like) ,σε μια κατάσταση (status), ένα τραγούδι ή μια φωτογραφία κλπ που μπορεί να αναρτηθεί από τον χρήστη.

Αναφορικά με το θέμα των σχέσεων στο facebook, οι συμμετέχοντες στην έρευνα φαίνεται να εστιάζουν στους κινδύνους που αυτές ενέχουν όταν διενεργούνται μέσω διαδικτύου. Αν και οι συμμετέχοντες στην έρευνα φαίνεται να φοβούνται τις σχέσεις στο διαδίκτυο, επισημαίνεται ότι θα «ρίσκαραν» να δημιουργήσουν μια σχέση αν γνώριζαν κάποιο άτομο που πληρούσε τα προσόντα που αυτοί θεωρούσαν απαραίτητα. Η έρευνα μας καταδεικνύει ωστόσο και περιπτώσεις όπου η διαδικτυακή σχέση μεταφέρθηκε με επιτυχία στην φυσική πραγματικότητα.

Σημαντικό επίσης είναι να αναφέρουμε πως αυτές οι σχέσεις, οι οποίες άρχισαν στο διαδίκτυο μεταφέρθηκαν στην διαπροσωπική επαφή σε σχετικά μικρό χρονικό διάστημα, ανταλλάσσοντας τηλέφωνα. Καταδεικνύεται δηλαδή ότι τα άτομα επιθυμούν να μεταφέρουν άμεσα την σχέση της διαδικτυακής επικοινωνίας στην διαπροσωπική. Δηλαδή, επιθυμούν να μην χρησιμοποιούν μόνο το facebook ως το κύριο μέσο που θα τους φέρνει σε επαφή. Αυτό μπορεί να θεωρηθεί ένα από τα βασικά συμπεράσματα της παρούσας έρευνας αφού τα άτομα επιθυμούν τη μεταφορά της σχέσης από το διαδίκτυο στην φυσική ζωή και το αίτημα αυτό είναι κυρίαρχο.

Αναφορικά με τη σοβαρότητα της σχέσης, οι περισσότεροι θεωρούν ότι οι διαδικτυακές σχέσεις δεν είναι σοβαρές ενώ σχετικά με τις πιθανότητες συνέχισης της σχέσης διαπιστώθηκαν δισταύμενες απόψεις: Από την μια τα άτομα πιστεύουν πως οι πιθανότητες συνέχισης της σχέσης είναι οι ίδιες όπως και στην πραγματική ζωή ενώ από την άλλη υπάρχει μια μερίδα ατόμων που πιστεύουν πως οι πιθανότητες συνέχισης μιας διαδικτυακής σχέσης είναι πολύ περιορισμένες. Περαιτέρω έρευνα θα μπορούσε να μας δώσει νέα στοιχεία για αυτό το θέμα.

Συνεπώς παρατηρείται ότι οι σχέσεις που αναπτύσσονται στο διαδίκτυο είναι περιορισμένες και αυτό ίσως να οφείλεται στον φόβο της ψευδούς εικόνας που μπορεί να παρουσιάσει κάποιος μέσω διαδικτύου. Υποστηρίζεται ότι οι σχέσεις της διαπροσωπικής επαφής μπορεί να δημιουργούνται πιο δύσκολα αλλά είναι πιο «αληθινές» και «δυνατές». Οι περισσότεροι συμμετέχοντες αναφέρουν ότι δεν εμπιστεύονται και δεν επιθυμούν σχέση στο διαδίκτυο.

Όσον αφορά την ρομαντική αγάπη, η οποία αφορά στην ουσία την αγάπη για τον εαυτό μας και όχι την αγάπη για το άλλο άτομο, όπως αναφέρει ο Johnson(1987), αυτό δεν φαίνεται στην έρευνα αφού οι περισσότεροι συμμετέχοντες αναφέρουν ότι δεν εμπιστεύονται και δεν επιθυμούν σχέση στο διαδίκτυο. Συμπερασματικά λοιπόν, φαίνεται να επιθυμούν (ή να προσδοκούν) μια περισσότερο αντικειμενική και ολοκληρωμένη σχέση της διαπροσωπικής επαφής και όχι μια ρομαντική σχέση που στρέφει το άτομο αποκλειστικά στον εαυτό του.

Εν κατακλείδι, συγκρίνοντας τις σχέσεις εντός και εκτός διαδικτύου παρατηρήθηκε πως οι σχέσεις της διαπροσωπικής επαφής είναι περισσότερο αντικειμενικές, έχουν διάρκεια εφόσον γνωρίζεις καλύτερα τον άλλο, υπάρχουν πιο έντονα συναισθήματα και γενικότερα είναι πιο σοβαρές κλπ. Αντιθέτως, αν και μπορεί μια σχέση που

ξεκινά από το διαδίκτυο να μεταφερθεί και εκτός αυτού, παράλληλα οι χρήστες του διαδικτύου θεωρούν πως οι σχέσεις μέσα στο facebook ενώ μπορούν να δημιουργηθούν πιο εύκολα, είναι ριψοκίνδυνες, τρομακτικές, μυστηριώδεις, πιο επιφανειακές, δεν έχουν μεγάλη διάρκεια, και δεν «μοιάζουν» με τις σχέσεις που δημιουργούνται εκτός διαδικτύου.

Μελλοντική έρευνα

Λόγω του ότι το κοινωνικό δίκτυο facebook είναι κάτι σχετικά καινούριο, και οι χρήστες είναι πιο επιφυλακτικοί με τις διαδικτυακές σχέσεις θα ήταν ενδιαφέρον να παρατηρηθεί αυτό το θέμα σε μεγαλύτερο βάθος σε μερικά χρόνια έτσι ώστε να υπάρξει μια σύγκριση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Cornwell, B., & Lundgren, D. C. (2001). Love on the internet: Involvement and misrepresentation in romantic relationships in cyberspace vs. realspace. *Computers in Human Behavior*, 17(2), 197-211.
- Baker, A. (1998). Cyberspace couples finding romance online then meeting for the first time in real life. *CMC Magazine*, 5(7)
- Whitty, M. T. (2004). Cyber-flirting: An examination of men's and women's flirting behaviour both offline and on the internet. *Behaviour Change*, 21(2), 115-126.
- Henningsen, D. D. (2004). Flirting with meaning: An examination of miscommunication in flirting interactions. *Sex Roles*, 50(7), 481-489.
- Γαζή, Α., & Πάνος, Δ. (υπό δημοσίευση). «Ένας τρόπος για ρομαντικές σχέσεις...: Η περίπτωση του I LIKE U»
- Lesa, A. Stern., & Taylor, K. (2007). Social Network on Facebook., *Journal of the Communication, Speech & Theatre Association of North Dakota*, volume(20)
- Sheldon, P. (2008). Student Favorite: Facebook and motives for its use
- Jung, C. (1966), *The Psychology of the Transference*, 16 C.W. Bollingen Series XX. Princeton: Princeton University Press
- Gordo - Lopez, J. A. – Parker, I (2008), *Κυβερνοψυχολογία*, (επιστ. επιμ. Ντάβου, Μ.), εκδ. Παπαζήση, Αθήνα
- Κούρτη, Ε. (2003). *Η επικοινωνία στο διαδίκτυο*. Αθήνα: Ελληνικά γράμματα.
- Αρσένης, Σ., Κοσκινάς, Κ., & Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών Τμήμα Ψυχολογίας. (2008). *Δυνητικές κοινότητες και διαδίκτυο: κοινωνιο-ψυχολογικές προσεγγίσεις και τεχνικές εφαρμογές*. Αθήνα: Κλειδάριθμος
- Johnson, R. (1987/1983), *The psychology of Romantic Love*, Arkana, Penguin, U.K.
- Barnes, S. B. (2001). *Online connections: Internet interpersonal relationships*. Cresskill, N.J: Hampton Press.

- Illouz, E. (1997), *Consuming the romantic utopia*, University of California Press, Berkeley
- Giddens, A. 1992. *The Transformation of Intimacy: Sexuality, Love and Eroticism in Modern Societies*. Cambridge: Polity Press.
- Ιωσιφίδης, Θ.(2008). *Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες*. Εκδόσεις:Κριτική
- Jones, S. (1999), *Doing Internet Research: Critical Issues and Methods for Examining the Net*, SAGE, US
- Mann, C. - Stewart, F. (2000), *Internet Communication and Qualitative Research: A Handbook for Researching Online*, SAGE, England.
- Breakwell,M.G.- Hammond,S.- Schaw,F.C.- Smith A,J.(2006), *Research Methods in Psychology*,SAGE,England.